

DAVANTAL. LA MEMÒRIA

COL·LECTIVA DE TONA EN IMATGES

Presentació del *Llibre de Tona* i de *Tona. Recull gràfic 1890-1978* (20 d'abril de 2012)

Antoni Pladevall i Arumí

Escriptor

La presentació del *Llibre de Tona* del 2012 es va fer coincidir amb la del llibre *Tona. Recull gràfic 1890-1978*, un ampli recull de fotos antigues de Tona d'entre final del segle XIX i el 1978. Es convidà a l'acte l'escriptor taradellenc Antoni Pladevall i Arumí, que va centrar la seva intervenció en valorar l'aportació a la història i la memòria del nostre poble del llibre *Tona. Recull gràfic*. Com diu Pladevall, amb aquest llibre *Tona* s'ha fet ella mateix un regal, tot convertint la memòria personal i familiar en memòria col·lectiva.

L'aparició del llibre *Tona. Recull gràfic 1890-1978* (2011) ha suposat, sens dubte, un motiu d'orgull vilatà i, per tant, de celebració especial entre tots els tonencs i tonenques. La vila

sobremilenària de Tona, coneguda pel seu jaciment romà del Camp de les Lloses, pel seu famós castell encimbellat dalt del majestuós turó, pel santuari màgic de Lurdes, pels seus balnearis d'estètica modernista i noucentista, pel seu popular Pessebre Vivent i pel seu dinamisme en diversos camps, aquesta vila, dic, que va agafar ufana ran de l'antic camí ral de Vic a Barcelona disposa, per primera vegada, d'un volum de luxe que resumeix en imatges eloqüents, i sovint impressionants, gairebé cent anys de la seva història contemporània. Es tracta d'una obra que constitueix, n'estic segur, un exemple a seguir per molts altres pobles d'Osona i de Catalunya en general que encara no compten amb una obra historiogràfica d'aquestes característiques.

Els historiadors Carles Puigferrat i Carles Padrós, tonencs de soca-rel, mereixen l'aplaudiment més unànim per la seva

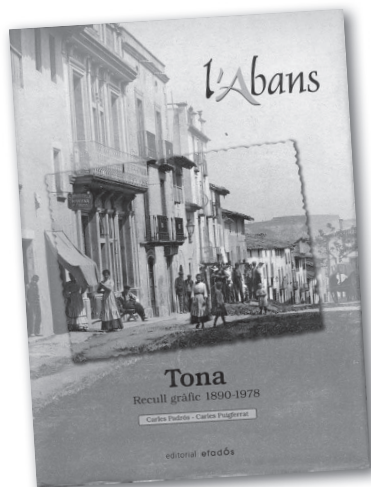
L'escriptor Antoni Pladevall i Arumí signant el llibre d'honor de l'Ajuntament de Tona, al despatx de l'alcaldia
(Foto Pla – Arxiu Municipal)

tenacitat indefallent. Ells han estat els artífexs i els curadors principals d'un volum que aplega, aviat és dit, unes 900 fotografies triades entre un lot descomunal de més de 4.000, i que moltes famílies de Tona ja havien col·leccionat prèviament, a través de subscripció, en forma de fascicles setmanals. Es veu clarament que no feren una selecció a la babalà, per sortir del pas i llestos, ans tot el contrari: els dos Carles van ordenar amb molta cura i saviesa tot el material fotogràfic seguint un doble raser –temàtic i cronològic– bo i informant de passada dels topants de la història recent de la vila amb unes introduccions sumaries i unes notes precises a peu de cada fotografia que permeten fer-se el càrrec del que passava a Tona i, alhora, a tot Catalunya en diferents etapes del període que cobreixen.

Es tracta, sens dubte, d'una tasca de volada titànica o hercúlia que cuida fer caure d'esquena i que mereix tota mena d'elogis, duta a terme amb rigor historicista i molta paciència, amb autèntica passió i estima envers el terror pairal, però també amb el suport inestimable, essencial, de moltíssims altres tonencs i tonenques que volgueren col·laborar en la gestació d'una obra tan ambiciosa. Em refereixo, entre altres, a Amadeu Lleopart, pedagog i escriptor, que hi signa un pròleg molt bell i precís, brillant en definitiva, que anul·la directament les paraules de l'article present; a la dotzena de persones que integraren el Consell Assessor de l'obra, des de Ramon Batllés a Rosa Terradellas, i a totes les famílies que obriren les portes de casa seva i donaren el seu permís per a la reproducció de fotos dels seus àlbums familiars en benefici del gran àlbum ciutadà que es preparava tan pacientment i amorosa. Perquè aquest és el guany inquantificable que Tona va autoregalar-se amb l'edició del llibre: haver sabut convertir la memòria personal i familiar en memòria col·lectiva, el sentiment individual en vivència compartida. Tona és avui, socialment i moralment, més rica. Tona és avui, per si calia, més Tona.

El llibre està estructurat en set blocs temàtics i un vuitè i darrer bloc cronològic que sumen, tots plegats, 809 pàgines. Tanquen l'obra un índex temàtic, un índex alfabètic de gran utilitat, les referències fotogràfiques, igualment molt útils (consignen totes les procedències, unes 160, des de l'arxiu esplèndid de Ramon Batllés, el més assortit de tots, que aporta unes 300 fotos, fins a persones que cedeixen una única foto), fonts d'informació oral i una bibliografia final. Queda molt clarament explicitada, em penso, la pràctica rigorosa de la historiografia en la gestació d'aquesta obra.

Els set blocs temàtics estan dedicats als nuclis de població, a l'estiueig i els balnearis, a la pagesia (53 masies), a les institucions i entitats (9 tipus diferents, des de l'Ajuntament fins a les 17 activitats esportives), a l'ensenyament (4 centres), a les festes i les tradicions ordenades estacionalment i a l'economia i el treball explicat per sectors: botigues d'alimentació, comerços, tallers, transports, serveis, artistes, indústria, construcció i restauració. El bloc cronològic, al seu torn, ordena fotografies de 7 èpoques o moments diferents de la història tonenca del segle XX: la monarquia i la dictadura de Primo de Rivera, la Segona República, la Guerra Civil, la postguerra i la dictadura militar, el darrer franquisme, la transició democràtica i, a manera de cloenda entranyable, l'escaiença entre festiva i política de la proclamació de Tona "Ciutat Pubilla de la Sardana" el 1978.

Portada del llibre L'Abans. Tona. Recull gràfic 1890-1978.

*Vista de la sala de plens en dia de la presentació del llibre L'Abans i de l'edició del 2012 del Llibre de Tona
(Foto Pla – Arxiu Municipal)*

El volum convida a resseguir l'evolució urbanística, política, social, econòmica i cultural de Tona durant el període recollit (1890-1978) i revesteix, per tant, un inequívoc valor pedagògic: ensenya, dispara el record i provoca entre els tonencs debat i reflexió sobre el passat recent i el present immediat de la vila, perquè il·lumina el camí que s'ha desbrossat. El creixement indeturable del poble, el revulsiu econòmic dels balnearis, el progrés tècnic, les activitats laborals, les festivitats, les distintes formes d'oci i la vida quotidiana es poden resseguir amb la consulta tan ordenada com atzarosa del llibre. Amadeu Lleopart no ho pot resumir millor al pròleg lúcid que signa: "Les fotografies han preservat zelosament les mirades, les vestimentes, els

oficis, les aficions i les activitats col·lectives". Ell mateix confessa que el llibre li va suscitar estranyesa i alhora emoció i suposo que molts altres tonencs i tonenques poden experimentar aquesta mateixa doble sensació davant els paisatges físic i humà coneguts i estimats que desfilen per les seves pàgines. Els llocs i les persones allunyats o propers en el temps que hi apareixen no poden deixar indiferents a ningú de la vila de Tona, de manera que aquesta obra està destinada a ingressar, si és que encara no ho ha fet, a totes les biblioteques familiars.

L'obra també pot interessar, ultra els historiadors i les persones encuriosides directament per la fotografia d'època, al públic en general de dintre i de fora de la comarca

El carrer Major -aleshores carrer José Antonio- des de cal Metge, en una fotografia dels anys quaranta (Foto Arxiu Ramon Batllés)

d'Osona. Jo mateix em rendeix davant de moltes fotografies exquisides que em criden fortament l'atenció i que mostren, respectivament, el pla del Castell i cal Campaner (el turó habitat encara durant el primer terç del segle XX: cases, conreus i el campanar convertit en galliner); la inscripció de la pedra llinda de cal Gravat, al Barri, entorn de l'actual santuari de Lurdes; la plaça Major plena de gom a gom (tothom amb el cap tapat el 1912: els homes amb gorra, les dones amb mocador); el carrer Major (1912-1913: sense paviment i amb carro, tartana, font, homes, dones i nens); el carrer de Seva (1952: grup nombrós de noies tornant d'uns exercicis espirituals de la Llobeta); el carrer del Raval (1913: una esplèndida foto panoràmica); el grup de fotos dels balnearis Ullastres (1876-1984: la família Maragall Noble entre la seva nòmina de clients), Segalers (1878-1889: l'elegància del seu marbre italià), Roqueta (1896-1966: la mola imponent de la construcció, la torre octogonal del pou; tot enderrocat fatalment el 1974) i Codina (actiu entre el 1913 i el 1984, i la rehabilitació de l'edifici, el 1990, a càrrec de Francesc Terricabras), que suposen l'auge de l'estiueig barceloní i vallesà de perfil industrial atret per les propietats curatives de les aigües de Tona, l'activació consegüent de l'economia local amb la construcció d'hotels, hostals i establiments de serveis i la creació de nous barris al seu entorn; diferents masos escampats pel terme (grans cases pairals d'origen medieval i masoveries com el Vendrell, la Fontordera, la Canal, el Planell, Riambau, Vilageriu, el Prat de la Barroca, el Colomer, la Vila, Vall-llobera); les activitats agrícoles i ramaderes (la gran conversió: del cicle de la sembra, sega i batre manual del blat i l'aixecada de pallers perfectes a la mecanització progressiva del camp i la crisi general de la pagesia actual); la quadra de Montrodon (casal i ermita); l'església parroquial de Sant Andreu; el rector Joan Colom i Grau; l'Esbart Dansaire Castell de Tona; la inauguració del primer camp de futbol; les Escoles Nacionals Caterina Figueras, el col·legi de les Germanes Carmelites de la Caritat, la parroquial de Sant Andreu, el col·legi Pive i l'escola del Colomer;

celebracions religioses (dels oficis de Setmana Santa a les festivitats de Nadal o Reis, Pessebre Vivent inclòs); l'Aplec de la Rosa a Lurdes i al Castell, genuïnament tonenc; botigues, tallers, indústries i el sector de la restauració (la sala cafè Orient). En relació al bloc cronològic, destacaria les fotos que mostren la troballa de l'estela ibèrica en terres del mas Riambau (1916), l'incendi de l'església parroquial i el saqueig de l'ermita de Lurdes (1936), el recital de Lluís Llach (1970) i la proclamació de Tona "Ciutat Pubilla de la Sardana" (1978), que comptà amb la presència del president Josep Tarradellas el dia de Sant Jordi i ha suposat l'esdeveniment festiu més multitudinari de la història contemporània de Tona.

Les imatges esplèndides que s'apleguen a *Tona. Recull gràfic 1890-1978* evoquen, en definitiva, la realitat agredolça i les vivències personals, familiars i col·lectives d'un període molt canviant i agitat de la història dels tonencs i tonenques que és, òbviament, salvant totes les distàncies que calguin, exportable a altres viles del país. Carregat de múltiples aromes de la història relativament recent, no ha d'estranyar gens, així, que pugui menar molts vilatans de Tona a regirar de nou el propi passat tot entreveient la veritat ineludible d'aquella coneguda màxima de l'orador llatí Ciceró: "La història és mestra de la vida".

Josep Sala, padrí de can Sala, el 1944
(Foto cedida per Roser Grau Subiranas)